

PRZYPĘDZIĆ (68) *vb pf*

W *inf* -pę- (4) *BierEz*, *HistRzym* (2), *GórnRozm*, -pę- a. -pą- (1) *BartBydg*; w *imp* -pą-; w pozostałych formach -pę-.

inf przypędzić, przypędzić (5). ◇ *fut* 1 *sg* przypędżę (2). ◇ 3 *sg* przypędzi (2). ◇ 1 *pl* przypędzimy (2). ◇ 3 *pl* przypędzą (1). ◇ *praet* 3 *sg m* przypędził (29). *f* przypędziła (9). *n* przypędziło (2). ◇ 3 *pl m pers* przypędzili (8). *subst* przypędziły (1). ◇ *plusq* 3 *sg m* był przypędził (2). ◇ *imp* 2 *sg* przypędź (1). ◇ 2 *pl* przypędźcie (1). ◇ *con* 3 *sg m* by przypędził (1). ◇ *impers praet* przypędz(o)no (2).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w. (trzy z niżej notowanych przykładów).

1. *Przygnać, przywieść; adducere Vulg, PolAnt; elevare PolAnt; impellere JanStat* [kogo, co (żywotne)] (18) : dobytek fwoy y fład co iedno mieć mogli/ przypędzili z sobą [adduxerunt secum]. *Leop Gen* 46/32; A rano wiátr on zewfchodni przypędził fzaráncze. *BibRadz Ex* 10/13.

przypędzić do kogo (1): y mięfa bez ktorego być mogli/ tylko ná pokazanie mocy fwey/ dał im Pan Bog bárzo wiele/ gdy iarzábki ktore do nich Pan Bog przypędził/ zbierali cały miefiac *SkarŻyw* 484.

przypędzić od kogo (1): Odpowiedział Saul/ Przypędzono to [bydło] od Amálechitow *BibRadz* 1.Reg 15/15.

przypędzić dokąd (9): moy młodzyeńcze miły/ Wierzę że cie bogowie w ten kray przypędzili. *RejWiz* 20v; Potym Grekowie vpátrzywfyzy čás fłufzny/ puścili fie ná wodę z wielkością ludzi do Frygiey/ przypędził ie wiátr do brzegow Myfyey *BielKron* 56v, 155; *HistRzym* 34v; *ReszList* 170; Páltérz to/ że owcę z innými do wśi przypędził/ przysięgá ma potwiérdzić. *SarnStat* 667, 964; A wierz mi żeć bogowie/ ták człeká zacnego/ Nie dármo przypędzili do portu twoiego. *PudłDydo* A3v, A2.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): y powstał wiátr y przypędził wielkie woyská iáko obłoki fzaránczey/ ifz pokryły ziemię wfzytkę *SkarŻyw* 480.

Przen (4) :

przypędzić do kogo (1): żona iego [starosty heretyka] bárzo chorá będąc/ od fwoich Miniáfrow pomocy fzukála. [...] ále przekłęci/ przekłetye błogofławieńftwá dác nie mogli. Potrzebá ie oná do Kátholikow przypędziła *SkarŻyw* 86.

przypędzić dokąd (3): Wielkiego fercá fłowá do wft przypędziła Bliška śmierć/ iuż tu ferce ná poły zábiła. *GórnTroas* 42; [mówi Lizyda] A ták y mnie potrzebá/ do tąd przypędziła/ Zem fzukáiąc Práktyká/ nigdziey niezblądziła. *PaxLiz* C4. Cf *przypędzić skąd dokąd*.

przypędzić skąd dokąd (1): Dobrego miáftrzá máyá czártá/ ktory im yuż to fłowo Boże/ yákoby zły wrzod ze wnętrza do wft przypędził. *KromRozm I* [L3].

2. *Zmusić; nakłonić, zachęcić; compellere BartBydg, PolAnt, JanStat; adducere Vulg, PolAnt; angarire, angariam facere, exigere BartBydg; elevare PolAnt; impellere JanStat* [w tym: kogo (44)] (45) : *BartBydg* 210b; Mnodzyciem tácy bywáią/ Ná fłowá nic nie działáią: Aże ie musi przypędzić/ A iáko ofly kijem bić. *BierEz* I.

przypędzić do czego (2): Ruś tez pogromił [Bolesław Wstydlivy] przez hetmáná fwego, Iáćwingi do Chrtzu przypędził świętego. *KlonKr* D3; [I długoż ten brat z towarzystwem swym tak się z nami będą obchodzić obłudnie? Panie, przypędź je do szczerości w prawdzie i miłości brackiej a zgody świętej. *AktaSynod* IV 128]. Cf »gwałtem przypędzić«.

przypędzić k(u) czemu (14): Xántus ku niemu przyştąpił/ Chcesz Ezopie bych cię kupić: Rzekł mozeż iellić sie widzi/ Nikt cię k temu nieprzypędzi *BierEz* B2v; Iednego czału [*Aleksander*] zwalczywłszy Karafmośa á Daofa y ksobie ich zawoławłszy ku poddaności przypędził *BielŻyw* 105; [*cesarz Karolus*] Niemce y Sáłki ktorzy ná ten czás byli pogáni/ zwoiowawłszy/ ku Krześciánłkiew wierze przypędził *BielKron* 170, 174v, 343, 388; ku którój [*winy*] zápłáccniu my ich przypędzimy wełpółek z iftotnym przywróccniem kmieciá. *SarnStat* 663 [*idem*] 935; [Człowiek ten mądrościá práwie krolewłką obdárzony/ nie poćiełłfłfł yná/ ale mu boiáżni przydał á przymnożył/ aby go tym więcey ku cnoćie przypędził *LorichKosz* 90v (*Linde*)]. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*, »przypędzić prośbá«.

przypędzić na co (4): przypędził ie [*Pudikus Jaćwingów*] ná krzełt święthy áż sie potym z Litwą zmiełzáli *BielKron* 361v. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

przypędzić przez co (1): Mátká ieltci ten fwiát który/ rádži człowiekowi opuścić nabożeńftwo á táiemnicę powiádać/ á niemożeli człowieká zwieść/ tedy przez grozy/ to ielt przez smutki y vbołftwo chce go przypędzić. *HistRzym* 73.

przypędzić czym (3): Y námowiłá go [*uwodzicielka młodzieńca*] rozmáitą mowá swoiá/ łagodnościá wft swoich przypędziłá go. *BudBib Prov* 7/21. Cf »gwałtem przypędzić«, »przypędzić prośbá«.

cum inf (7): ale zwolenicy od niego [*Jezusa*] sie rozłáczytz niechcieli/ áż ie przypędził wfiełtz ná lodziá *OpecŻyw* 53; Symona krzyż nołitz przypędzili. *OpecŻyw* 137v; *OpecŻywSandR nlb* 5; y przypędził [*Jozue*] włytek lud wedłóg wftaw zakonnych sie záchowáć *BielKron* 90v; Stámtąd go [*chana zawołckiego*] Stároftá do Wilná przypędził iecháć *BielKron* 402, 174v, 391v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: k temu (5), *na to* (3); *aby, iżby* (7), *iż* (6)] (13): Ktoż mię był ná to przypędził/ Iżem zdraycy łatwie wierzył. *BierEz* F3v; *OpecŻyw* 137v; MArcellinus Papież rodem z Rzymá/ tego był przypędził Dyoklecyan iż mułiał ofiárę czynić bálwánom czártowłkim *BielKron* 154v; [*Teodoryk*] poráził Oreftá oycá Odeácerowego/ á łámeo obległ ná Ráwennie miełcie/ gdzye go ná to przypędził iżby z nim przyiáł łpolne towarzyłftwo. *BielKron* 161v, 169v, 174, 347, 378; Otoć dawam bożnicę łzátáńłką kthorzy sie miánuiá być żydmi/ á nie łá/ ále klámáia. Oto przypędżę ie kthemu iż przydą á będą chwałę dáwáć przed nogámi twemi. *RejAp* 38, 39; *HistRzym* 24; *BielSpr* 40v; *WujNT* 256; [*BielKron* 1551 10v (*Linde*); *BielKron* 1597 71 (*Linde*)].

Zwroty: »gwałtem przypędzić« [w tym: do czego (1), *czym* (1)] [*szyk zmienny*] (3): Gdy potym chciáł odiecháć [*Odys*]/ przemieniłá [*Kirke*] iego towarzyłze w łwinie/ áż iá gwałtem mieczem przypędził/ toż zálię oddzyáłáłá ty pokułfy. *BielKron* 25v, 174; A ktoby was (okom [*lege: okrom*] tego mego *Dictatorà*, ktorzyby was/ máiać moc/ do włyłtkiego gwałtem przypędzić mułiał) wyćiągáć chciáł ná one wftawy dobre/ [...] rżeklibyłcie [...] *GórnRozm* L3.

»po niewoli przypędzić« (1): zá temi [*murzynami i swoimi pomocnikami*] łtáwł [*Hannibal*] łwoie nawierniełze nie dułáiać Włochom/ Hifzpanom/ Graekom/ by nie pierchnęli/ bo ie ktemu po niewoli przypędził/ áby nieprzyiáćiele łwoie trapili. *BielSpr* 40v.

»przypędzić [k czemu] prośbá« (1): A gdy niechcieli [*aniołowie wejść do domu Lota*] przypędził ie ktemu prośbá/ łpráwł ná nie gody. *BielKron* 12.

»przypędzić w trybut« = *zmusić do płacenia trybutu* (1): [Bolesław Chrobry] Przypędził w trybut Prufy z Pomorzány, Y hárde fkrocił, Czeskie, Rułkie Pány. *KlonKr Cv*.

Szereg: »przypędzić abo przymusić« (1): Chcą [*heretycy*] áby im wolno było wniść ábo nie wniść. [...] Lecz nie ták Pan rofkazał ále ták: Przypędz/ ábo przymuś ich áby weszli [*Luc 14/23*]. *WujNT 256*.

Przen (8) : łpanya ządza nyepyeruey yey [*Maryi*] przyłzła alyłch potrzeba przypędzyla *PatKaz III 147*; *BielKron 399v*.

przypędzić do czego (3): Lecz mnie co przypędził/ do tey pracy máley? *PaxLiz A3*. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym*.

przypędzić k czemu (2): Przypędziłá mie k temu przyczyná tákowa/ która od niewiádomych/ zá zazdrość/ może mi być policzoná *SienLek 194*; [*ListyPol I 1533/32*]. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym*.

przypędzić na co (1): O Iudáłfu przekłęty/ [...] Wíłak cie tego twóy miłtrz nienauczył/ Iezus ci tego niezaluzył/ niedońtatek cie téz na to nieprzypędzil. *OpecŻyw 85*.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: do tego (2), k temu (1); że, iż (2), aby (1)] (3): wielkać potrzeba ktemu nas przypędziłá/ żełmy v ciebie to łłożenie łeymu v profili [!] *BielKron 392v*; przypędziłá go miłłość do tego/ iż iá [*Kamę*] nákoniec vmyłłił [...] wziáć zá żonę. *GórnDworz Y6*; *BiałKat 65v*; [*ListyPol I 1533/32*; Przypędziła cię twoiá nędzá/ iż mułiłz to vdziałáć czegoć będzie ná wieki žal. *Wokabul 1539 O8*].

[*Szereg*: »przycisnąć a przypędzić«: jedno że ty przyczyny pana k temu przycisnęły a przypędziły, że to uczynić tak musiał. *ListyPol I 1533/32*.]

3. *Sprawić, spowodować, doprowadzić do czegoś [kogo]* (3) :

przypędzić ku czemu (2): [z tego postanowienia planetów zwierchnich] Przydą częłte dáni/ y ciężłkie łupiełtwá/ ktorými pánowie łwoie poddáne częłto obciázáć będą/ ták iż ie przypędzą ku potáiemnemu przeciwko im łpiknieniu *LeovPrzep E2*. *Cf* »przypędzić ku błędu«.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): coź wygra [*ubożuchny ziemianin*]/ gdy gwałtowniká do tego przypędzi/ że go wywołáią [!] z źiemie *GórnRozm H4v*.

Zwroty: »przypędzić ku błędu« = *wprowadzić w błąd* (1): Nie powieday onci [*tj. Bóg*] mię przypędził ku błędu [*Ipse me formavit*]/ gdyłz mu nie potrzebá człowieká grzełzącego. *BudBib Eccli 15/12*.

[»w niewolą przypędzić«: Tęń [*Machomet, król turecki*] wiele krzełcianom w Aziey y w Europie pobrał pałtwa [!]/ Wáláchy poraził y w niewolą przypędził *BielKron 1551 119*.]

4. *Przybyć szybko [na co = po co]* (1) : Aza łię záwłtydáią Pogáńłcy Bogowie/ Gdy was vyźrzá połpołu w zgodzie á miłłości/ [...] á zátym do kupy/ Zbierście łię á przypędzcie ná Pogáńłłkie łupy. *CzahTr E4v*.

5. *Przyłáczyć [co czym ku czemu]* (1) :

Zwrot: »przez dzięłki przypędzić« (1): A w tym czáfu Wituł miał czynić z Wałilem wielkim kłiędzem Mołkiewłłkim zyęciem łwoim [...] dla thego mułiał łie s Prufy iednáć/ á Zmodzká źiemię przeźdzyęłki mieczem przypędził ku Prufom náđ wolá ich *BielKron 383*.

Synonimy: 1. *przygnáć, przywieść*; 2. *przymusić*; 3. *doprowadzić*; 4. *przybyć*.

Formacje współrdzenne cf PĘDZIĆ.

Cf **PRZYPĘDZENIE, PRZYPĘDZONY**

MN